

de Zelfzwichter

2019 / 3

Aeolus: de wind er onder
Een passie voor monumenten
Het winterverblijf en de lift

de Zelfzwichter

Jaargang 23, nummer 3

december 2019

ISSN 1877-7732

Losse nummers: 4 euro plus porto

De Zelfzwichter verschijnt in 2019 in de maanden mei/juni, september en december. Donateurs van de Stichting Het Groninger Molenhuis ontvangen het blad automatisch.

DONATIES

Minimaal 20 euro per jaar

Het Groninger Molenhuis
Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen
(050) 313 00 52
www.erfgoedpartners.nl
Rekeningnummer: NL32 TRIO 0784 8534 28

REDACTIE

Roeli Broekhuis, Jan Kugel,
Tjerd van Riemsdijk, Bert Steenhuizen,
Margreet Versteeg
eindredacteur
Thea Pol
pol@erfgoedpartners.nl

Aan dit nummer werkten mee:
Herman Bink, Albert Buursma, Johan van Dijk

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen in te korten en/of aan te passen. Overname van artikelen is eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

<i>Vormgevingsconcept</i>	Dineke Buist
<i>Opmaak</i>	Bert Holtkamp
<i>Drukwerk</i>	Drukkerij Tienkamp
<i>Sluitingsdatum</i>	6 maart 2020
<i>kopij 2020/1 (papieren versie)</i>	

OMSLAG-thema 2019: Recreatie en toerisme rond de molen

Foto omslag: Peter Pauw, Catrienus Rouwé en Ids van der Honing voor koren- en pelmolen Aeolus in Adorp
Foto: Jelte Oosterhuis

Achtergrond: korenmolen Wilhelmina Noorderhogebrug
AutoCAD-tekening: Ben Hut van Wieringa molenbouwadvies

- 3 Aeolus: de wind er onder
- 6 Douwe van der Zee: een passie voor monumenten
- 8 Het winterverblijf en de lift in de Widde Meuln in Ten Boer
- 11 Ander molennieuws
- 15 Museale molenvondst
- 16 Lintje voor Derk Jan Tinga: 40 jaar vrijwillig molenaar
- 19 Molenonderhoud
- 22 Groninger molenwereld

Het Groninger Molenarchief is gevestigd in het Groninger Molenhuis
Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen
(050) 313 00 52
(geopend maandag t/m woensdag)
molenarchief@groningermolenhuis.nl

KORENMOLEN WILHELMINA TE NOORDERHOOGEBRUG
MARTIJN SCHOLTENS

Zelfzwichter

Een wieksysteem met kleppen die automatisch openen en sluiten afhankelijk van de wisselende windkracht. Eén van de verbeteringen ten opzichte van de oudhollandse zeilwieken.

TEKST: ALBERT BUURSMA

FOTO'S: JELTE OOSTERHUIS

Aeolus: de wind er onder

De Molenstichting Winsum heeft op 3 oktober van dit jaar de zevende en laatste molen verworven: de koren- en pelmolen 'Aeolus' in Adorp. Eerder, in 2015, heeft in dit blad een artikel gestaan over de situatie van destijds, die vrij uitzichtloos leek. Daarin is nu gelukkig verandering gekomen. Het is een goede reden voor een gesprek met de bestuursleden van deze molenstichting.

'Groot nieuws'

Het gesprek vindt plaats ten huize van de voorzitter van deze stichting, Peter Pauw, in Winsum. Verder zijn aanwezig secretaris Catrienus Rouwé en bestuurslid Ids van der Honing, die zich bezighoudt met technische aspecten en de PR in zijn portefeuille heeft. Peter overhandigt de jaarlijkse brief aan de donateurs waarin de aankoop van de Adorper molen al meteen aan het begin wordt aangekondigd als 'Groot nieuws'. Daarin wordt de gang van zaken beschreven als volgt: *De Hollandsche Molen en het Prins Bernhard Cultuurfonds waren het gesjoemel met de molen Aeolus in Adorp zat en hebben de Molenstichting Winsum financieel in staat gesteld om de molen aan te kopen. Aan ons de opdracht om alles te regelen en de molen in z'n oude staat te herstellen.*

Peter verduidelijkt: "Het was in feite een cadeau van De Hollandsche Molen en het Prins Bernhard Cultuurfonds die de voor de aankoop benodigde gelden hebben bijeengebracht. Maar zelf heeft de Molenstichting Winsum ook bijgedragen. Het initiatief kwam van De Hollandsche Molen die een daad heeft willen stellen. De Aeolus is waarschijnlijk de slechtst onder-

houden molen van Nederland." Ids: "De gemeente Winsum oefende vrijwel voortdurend druk uit op de eigenaar van de molen, vanwege achterstallig onderhoud, maar het mocht niet baten." Peter: "Het waren uiteindelijk harde onderhandelingen en de molen is niet voor een symbolisch bedrag van eigenaar verwisseld." Zo was de molen van Klein Wetsinge bijvoorbeeld voor één euro van de hand gedaan. Ids merkt daarbij op, dat de Aeolus na restauratie, die duur zal zijn, ook slechts één euro waard zal zijn.

Perceeltje

Bij de aankoop van de molen hoort nog een bescheiden perceeltje grond. Peter legt uit: "Dat is het

gedeelte rond de molen, binnen de 'druiplijn' van de omloop maar dan in de vorm van een vierkant. Bij het eigendom is nog een speciale omstandigheid: het wederzijdse recht van overpad. Dat wil zeggen dat de molen alleen bereikbaar is over het terrein van de buurman (verkoper) en dat de buurman ook alleen via het terrein dat verkocht is aan de Molenstichting van en naar het eigen erf kan komen." De bestuursleden gaan de dag na dit interview naar de molen om met het kadaster en een vertegenwoordiger van de verkoper de nieuwe indeling van het terrein vast te laten leggen.

Daarmee is een eerste, belangrijke stap gezet naar de restauratie van de molen. Maar er zijn nog meer hindernissen om te nemen. Het contact met de nieuwe gemeente Het Hogeland baart de bestuursleden zorgen. Wat dat aangaat is er bij deze gemeente, ontstaan per 1 januari van dit jaar na een herindeling, nog veel onduidelijk. Zo is er bijvoorbeeld nog niet één duidelijke vaste vertegenwoordiger voor de molens. Catrienus: "De aanvraag van de jaarlijkse exploitatiebijdrage gaat nu via het onderdeel welzijn, sport en buurtactiviteiten. Dat is toch heel wat anders dan erfgoed." Peter: "Voor subsidieaanvragen is de gemeente het startpunt. Daarna volgt een subsidieaanvraag bij de Provincie. Die moet voor medio februari worden ingediend. Voor die tijd moet er van alles geregeld zijn bij de gemeente en moet ook de raad er haar zegje over hebben gedaan... Lukt dat niet, dan moet er een jaar worden gewacht, want bij een tweede ronde subsidieaanvragen bij de Provincie, in september, is er meestal onvoldoende geld beschikbaar voor dergelijk grote projecten als de restauratie van de Aeolus."

De Aeolus en het dorp

Hoe staan de inwoners van Adorp tegenover de Aeolus, die toch een beeldbepalend element van het dorpsgezicht is? Peter: "Zij willen het liefst zo snel mogelijk de handen uit de mouwen steken. Dat geldt met name Johannes Nijmeijer en zijn vrijwilligers. Het bestuur wil ook een begin maken met lobbyen voor de molen bij de Adorpers. De Molenstichting Winsum heeft 350 donateurs, maar daarvan woont er slechts één in

Adorp." Het zou natuurlijk mooi zijn wanneer er per huis een donateur zou zijn voor de Winsumer molenstichting. Wat dat betreft is er nog een wereld te winnen. Overigens heeft Adorp wel een actieve bewonersorganisatie, gezien het mooie en goed onderhouden speeltuintje, vlakbij de molen en een ijsbaan.

Ids, die zich bezig houdt met de techniek, wijst erop dat naast het bijeenkrijgen van geld voor de restauratie het rond krijgen van een 'omgevingsvergunning' een zeer belangrijk onderdeel is. "Welke wijzigingen wil je aanbrengen? Dat kan leiden tot uitgebreide discussies tussen 'puristen', die de molen in zo origineel mogelijke staat willen laten herstellen en meer pragmatisch ingestelde mensen. Zo had de molen van Wetsinge aanvankelijk een zelfzwichtstelsel met houten kleppen. Maar om het toekomstig onderhoud te beperken zouden – lichtere – kleppen van aluminium beter zijn." Catrienus vult aan dat bij dat alles de RCE, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, een belangrijke rol speelt. Bij De Hollandsche Molen is de technische kennis aanwezig die bij een restauratie nodig is.

Bijzondere technische aspecten

De molen is een koren- en pelmolen, maar de pellerij is 'halfbakken'. Ids: "Daaraan kun je zien dat in de laatste periode dat de molen nog werkzaam was, het financieel een aflopende zaak was. De molen was niet goed rendabel meer. Normaal zijn er voor de pellerij twee stenen, maar deze molen werkte nog maar met één. Verder heeft de molen ook een 'koekenbreekinstallatie'. Die koeken kwamen uit een olieslagmolen, ze zijn bijproduct van het olie slaan en moesten gebroken worden. Daartoe had deze molen een door wind aangedreven installatie. Verder is het kruiwerk bijzonder. De molen heeft een zogenaamd 'rollenkruiwerk'. Dat houdt in, dat de kap op de wind gedraaid kan worden met balken die voorzien zijn van concentrische stalen ringen die op rollen de kap dragen waardoor deze kan draaien. Dat is een bijzondere constructie die uniek voor deze omgeving is."

Ids vervolgt: "Ook bijzonder is de 'Potroede' in het wiekensysteem. (Pot is de naam van de roedebouwer). Dit is een geklonken roede. Dat gebeurde op een wijze, zoals bij de bouw van geklonken ijzeren schepen. De stichting wil die potroede het liefst laten restaureren, want het is de enige in Groningen, maar dat kost wel een klap meer."

Wat heeft de Molenstichting Winsum als bestemming voor de Aeolus in gedachten? De bestuursleden zijn daar nog niet mee bezig. De verwerving en het maken van een plan voor restauratie en de daartoe benodigde gelden slokken voorlopig alle inspanningen op. Op een later tijdstip zal worden gekeken naar de invulling. Er zijn allerhande mogelijkheden, zoals een bezoekerscentrum, een winkeltje, maar ook malen. Peter denkt dat

de kosten van de restauratie die van de molen van Wetsinge – die al kostbaar was – ruim te boven zullen gaan. “Dat is afhankelijk van wat we willen nastreven. We willen de molen zo mooi mogelijk laten restaureren.”

‘Inspectie’ ter plekke

Na het gesprek ten huize van Peter vertrekken we naar Adorp om de Aeolus met eigen ogen te zien en te inspecteren. Met de onttakelde roeden, scheuren in het metselwerk en vervelozende deuren, kozijnen en opbouw staat de molen er verweesd bij. Catrienus wijst op de – nog redelijk leesbare – jaartallen aan weerszijden van de naam, op de kap: 1851 en 1981. Het zijn respectievelijk de bouwdatum en de datum van de laatste restauratie. Bij die opknapbeurt, nu alweer bijna veertig jaar geleden, zijn er nieuwe zolders en trappen in de molen aangebracht. Dat houdt in dat, hoewel de molen er van buiten bouwvallig uitziet, het binnenwerk nog redelijk goed is. De molen is te beklimmen, zonder dat men zich zorgen hoeft te maken door de vloer van een zolder te zakken, of geraakt te worden door vallende onderdelen.

Ids maakt mij opmerkzaam op een afwijking in het stenen achtkant. Bij de bouw daarvan trad al verzakking op. Op een gegeven moment is men daarna de rest weer loodrecht gaan op metselen, zodat er een knik in de onderbouw zit. De scheefstand heeft vergaande consequenties. Het is voor goed functioneren noodzakelijk dat het ‘tafelement’ precies horizon-

taal is om de kap goed te kunnen draaien. Het boven-tafelement is het bovenste vaste deel van de molenromp en is uitwendig geaccentueerd door een rood-wit-blauwe kroonlijst. Op het tafelement en de rollenring draait de kap. De koningspil zit bovenaan in het midden, maar zit lager niet in het centrum, omdat deze pil loodrecht naar beneden moet gaan. Er zijn dus speciale aanpassingen nodig. Ids: “We hebben een aantal jaren geleden een nulmeting uit laten voeren en recent weer gemeten. Daar is uit gebleken dat de molen nog steeds verzakt. Die verzakking moet een halt worden toegeroepen. Dat houdt in dat er een ‘corset’ om de molen moet komen en dat vervolgens het fundament verbeterd moet worden. Dat is een kostbare zaak, nog afgezien van de restauratie.”

Bij het afscheid maakt voorzitter Peter afspraken over de dag van morgen. Dan komt iemand van het kadaster de aangekochte grond opmeten; een volgende belangrijke stap. Over alles wat nog geregeld moet worden liggen de bestuursleden van de Molenstichting Winsum niet wakker. Ze zien het als een uitdaging. Het doel is om de Aeolus op een goede, verantwoorde wijze te laten opknappen. Daarmee zal deze zevende molen van de Molenstichting Winsum een mooie plaats gaan innemen in haar bezit. Zeven heeft als Bijbels getal een betekenis, ondermeer die van voltooiing en perfectie. Het zijn zeer toepasselijke termen voor de weg die de Aeolus nog heeft te gaan.

TEKST: JOHAN VAN DIJK

FOTO: ANJO DE HAAN

Douwe van der Zee: een passie voor monumenten

In oktober nam Douwe van der Zee afscheid als bouwkundig specialist bij Het Groninger Landschap. Vele jaren was hij verantwoordelijk voor het onderhoud van diverse Groninger molens. In een gesprek met Johan van Dijk vertelt hij over zijn carrière, die voor een groot deel in het teken heeft gestaan van monumenten.

Wonen aan het water

Douwe van der Zee (1953) woont samen met zijn vrouw Rita al weer heel wat jaren in de Reitdiepwijk in Groningen. Hun huis ligt aan het water, ook niet zo verwonderlijk: naast het huis ligt zijn zeilboot. Al sinds zijn jeugd zeilt hij en later in zijn leven zou hij op een andere manier ook veelvuldig met windkracht als aandrijving te maken krijgen, maar dan uiteraard op het gebied van molens. Douwe is een echte Stadjer, hij werd geboren aan de Gorechtkade in de stad. Na de middelbare school ging hij naar de HTS in Groningen en volgde daarna nog enkele jaren een opleiding aan de bouwacademie. Nadat Douwe getrouwd was en de drie kinderen geboren werden, woonde het gezin een vijftal jaren in Garsthuizen. Toch keerden ze weer terug naar de stad.

Verschillende banen

Na een aantal jaren bij een architectenkantoor in Haren te hebben gewerkt kwam Douwe in het midden van de jaren tachtig kortstondig zonder werk te zitten. Er moest wat anders komen en hij solliciteerde bij het Eemsmondcollege in Appingedam. "Dan heb ik wat, was mijn gedachte" licht hij toe. Hij gaf onder andere

algemene techniek op de LTS en later bedrijfskunde en informatica op het HAVO. "Ik wilde ook iets doen met mijn interesse voor monumenten. Daarom heb ik me aangemeld als vrijwilliger bij de Stichting Het Woonhuismonument Groningen. Samen met een historicus struinde Douwe in zijn vrije tijd de hele provincie af om karakteristieke monumenten op te zoeken die eventueel aangekocht konden worden. "Het was een kwestie van uitzoeken en tekeningen maken. Ik vond dat werk ontzettend leuk en kwam er achter dat mijn passie daar veel meer lag dan bij het lesgeven."

Aan de slag in de monumentensector

Het vrijwilligerswerk vormde een opmaat voor een parttime functie bij de Stichting Federatie Monumentenorganisaties Groningen (FMOG). Hier kreeg Douwe ook voor het eerst met molens te maken en hij werkte daarna ook enige tijd voor de monumentenwacht. Het kwam zelfs zo ver dat hij daarvoor, samen met enkele collega's, de opleiding tot vrijwillig molenaar bij Bernard Dijk in Vierhuizen moest gaan volgen. "Ik heb examen gedaan, maar zakte op het weer." De interesse voor molens bleef echter en een deel van zijn werkzaamheden voerde hij uit als bouwkundige voor de Stichting De Groninger Molen. Het onderhoud van de molens werd daarbij een belangrijke kerntaak.

Veranderingen in de molen- en erfgoedwereld

In circa 2000 werd gestart met een 'herindeling' van de Groninger molenorganisaties die uiteindelijk zou leiden tot het ontstaan van het Groninger Molenhuis. De Stichting De Groninger Molen zou, van de zes molens

die het in eigendom had, vijf overdragen aan de Stichting Het Groninger Landschap. "Het Groninger Landschap was tot in het jaren negentig vooral bezig met het uitvoeren van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), maar daarna kwam er weer meer ruimte voor het cultuurhistorisch erfgoed, wat ook onder het aandachtsgebied van de stichting valt." Voor Douwe brak een nieuwe fase aan toen hij parttime voor Het Groninger Landschap aan het werk ging. Het onderhoud van de molens viel onder zijn verantwoordelijkheid, maar ook de andere gebouwen. Het duurde dan ook niet zo lang voor Douwe fulltime voor de landschapsorganisatie aan de slag ging. "Het erfgoed moest weer een plek krijgen binnen de organisatie." En Douwe heeft het erfgoed ook zeker op de kaart weten te zetten! Inmiddels is er een aparte afdeling binnen Het Groninger Landschap voor erfgoed en Douwe heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de totstandkoming daarvan. Na de overname van de molens in 2007 ging Douwe als fulltime bouwkundig medewerker aan de slag bij de landschapsorganisatie.

Erfgoed en aardbevingen

Niet alleen de molens vielen onder de verantwoordelijkheid van Douwe bij Het Groninger Landschap, ook alle boerderijen, borgen en andere bijzondere gebouwen die de stichting in eigendom heeft vielen onder zijn beheer. "Een van de meest bijzondere projecten om mee aan de slag te gaan was de wederopbouw van het boerderijtje op Harssensbosch" vertelt Douwe. Deze voormalige keuterboerderij, op wat eens een borgterrein was, werd helemaal in oude stijl opnieuw

opgebouwd en vervolgens ingericht als erfgoedlogies. Met een dergelijke herbestemming kreeg Douwe veel vaker te maken, zeker ook waar het de boerderijen betrof die het Landschap overnam van de NAM nadat deze beschadigd waren geraakt door de aardbevingen. "De herbestemming van de boerderijen is een bijzondere opgave. In verband met de gestelde eisen is er in sommige gevallen voor gekozen om de woonbestemming van het voorhuis naar de schuur te verplaatsen" legt de bouwkundige uit.

De toekomst

In oktober stopte Douwe met werken bij Het Groninger Landschap en heeft hij zijn taken overgedragen aan Jan Harm Eppinga, die al een tijdje door hem is ingewerkt. Maar op het gebied van molens en monumenten zal Douwe zeker niet stil blijven zitten. Hij is al jaren een van de 'voogden' van het Sint Anthonygasthuis, een van de 32 hofjes in de stad Groningen. Daarnaast heeft hij aangegeven om de opleiding tot vrijwillig molenaar weer op te gaan pakken op de molen van Pieterburen. In zijn carrière heeft hij een verschuiving gezien van de filosofie achter monumentenbehoud. "In de jaren tachtig ging het bij de molens vooral om het weer draai- en maalvaardig restaureren. Nu staat de authentieke waarde van het monument veel meer centraal." Dat daarbij ook meer aandacht wordt besteed aan bijvoorbeeld de kleurstelling van molens is iets wat Douwe toejuicht. Hij zal zeker de vinger aan de pols blijven houden en de molenwereld zal Douwe ongetwijfeld nog regelmatig tegen gaan komen!

Het winterverblijf en de lift in de Widde Meuln in Ten Boer

Hoe hou je jezelf in de winterperiode een beetje warm op de molen? Hard werken kan het devies zijn. Maar het is ook wel aangenaam als je even bij kunt komen met een kopje koffie en dan niet in de kou hoeft te zitten. Zeker in stenen molens kan het 's winters een behoorlijk koude bedoening worden. De vrijwilligers van de Widde Meuln in Ten Boer hebben daar enkele jaren geleden iets op bedacht: een winterverblijf in de molen dat tijdens de zomeropenstelling weer in de opslag gaat. Enkele vrijwilligers van de molen vertellen er graag over en uiteraard komt daarbij de unieke lift in de molen ook uitgebreid ter sprake.

Vrijwilligers aan het werk

Tijdens een koude najaarsdag komen vrijwillig molenaar Jan Homan en leden van het klusteam Piet Zuidema en Henk Woltjer naar de molen om tekst en uitleg te geven over het winterverblijf (waar het interview natuurlijk ook plaatsvindt!) en over de bijzondere lift in de molen. Homan is sinds 2009 een van de vrijwillige molenaars op de molen en was daarvoor actief als molenaar op poldermolen De Boezemvriend in De Groeve en op de Olle Widde in Ten Post. Sinds een jaar is hij ook voorzitter van het vrijwilligersteam van de molen, die eigendom is van Het Groninger Landschap. Piet Zuidema werd in 2007 benaderd of hij interesse had om mee te helpen toen de lift werd geplaatst. Kort daarna sloot ook Henk Woltjer zich aan bij het klusteam van de molen. "Het is de enige korenmolen in Nederland met een lift" vertelt Zuidema enthousiast. Daarover later meer. Eerst is het tijd om over het winterverblijf te praten.

Warm de winter door

Het idee voor het winterverblijf kwam oorspronkelijk vanuit de molenaars. Het molenseizoen op de Widde Meuln loopt van 1 april tot 1 oktober. De molenaars en gidsen zijn dan in principe elke woensdag- en zaterdagmiddag op de molen aanwezig. Maar ook buiten het seizoen draait de molen met enige regelmaat. Via een WhatsApp-groep communiceren de molenaars dat ze van plan zijn om naar de molen te gaan. En hoe kun je het dan ook 's winters een beetje aangenaam maken voor de vrijwilligers? Aanvankelijk werd de hele benedenverdieping van de molen dan verwarmd met drie kacheltjes. Toch werd het niet warm en het drukte ook behoorlijk op de energierekening. Er werd overleg gepleegd met Anne Wieringa van Wieringa Molenbouwadvies uit Winsum. Er werd gekeken in de Nieberter molen in Niebert om te zien hoe daar ook een winterverblijf was gecreëerd. Er waren de nodige ideeën onder de vrijwilligers en samen met Anne werden verschillende opties bekeken. "Het was in ieder geval het idee om de keuken erbij te betrekken" voegt molenaar Homan toe. Uiteindelijk heeft Anne een aantal tekeningen gemaakt en de panelen getekend. Daarna kwam er een grote kar met hout naar de molen met de mededeling: "Red je er maar mee!" Woltjer vertelt: "We moesten een indeling maken en daarbij ook de lift vrij laten, zodat die ook in de winter gebruikt kan worden." Uiteindelijk gingen de klussers aan de slag en werden houten panelen gemaakt met raampjes, die als een puzzel tot een aparte ruimte in elkaar kunnen worden gezet. Deze ruimte maakt nu onderdeel uit van de keuken op de begane grond van

de molen. Aan de voorzijde is een fraaie toegangsdeur gemaakt. Dit tot tevredenheid van iedereen en ook zeker tot die van Het Groninger Landschap. Het geheel werd in 2016 gerealiseerd. Voor het opbouwen zijn de vrijwilligers een ochtend met drie man aan de slag. "Alles is scheef in zo'n oude molen, dus het is wel passen en meten" merkt Zuidema hier lachend over op. Het afbreken van het hokje gaat wat sneller: dat is in twee uur gedaan.

De lift

Zoals gezegd is de Widde Meuln de enige korenmolen in Nederland met een lift. Een bijzonderheid waar mindervalide bezoekers uit het hele land speciaal voor naar de molen komen. De lift is in 2009 opgeleverd, nadat de vrijwilligers met hulp van vele anderen in 2008 met deze klus waren begonnen. "Het was heel lang passen en meten. Eerst hebben er kinderziektes in gezeten. Het werken van het hout vormde een probleem met de sensoren. Daarvoor hebben we een oplossing bedacht en nu werkt het perfect. Al met al was het een enerverende klus" vertelt Piet Zuidema hierover. Een oude kraan in de haven van Harlingen, die werd ingericht als bed & breakfast en daartoe van een lift werd voorzien, diende als voorbeeld. Bussel Engineering Franeker maakte het ontwerp voor de lift. Het geheel werd op maat gemaakt door Knol Konstruktie B.V. uit Ten Boer en installatiebedrijf Brontsema uit Garsthuizen heeft de elektronica verzorgd. De lift wordt regelmatig gebruikt en levert heel veel positieve reacties op. Eén à twee keer per jaar worden de verzorgingshuizen uit Ten Boer uitgenodigd en kunnen de ouderen dankzij de lift vanaf de stelling over het dorp kijken. Omdat de lift niet hoger gaat dan de stellingzolder zijn er op de hoger gelegen zolders camera's aangebracht en kan door middel van een beeldscherm ook op die verdiepingen een kijkje worden genomen. Er kunnen twee bezoekers in de lift samen met de vrijwilliger die de lift bedient. Elke anderhalf jaar wordt het geheel gekeurd. "De lift heeft ook wel eens vast gezeten. Daarom hebben we de afspraak dat hij nooit gebruikt wordt als we alleen zijn" laat Jan Homan weten. Na een demonstratie van de lift en een laatste kop koffie in het winterverblijf is het tijd om de kou buiten weer te trotseren en huiswaarts te keren. Voor iedereen die het winterverblijf in de praktijk wil zien: het is nog tot 1 april (en dat is geen grap!) in de Widde Meuln te vinden. En de lift is uiteraard het hele jaar door te gebruiken!

Bezoekadres Wierumerschouwsterweg 17
9774 TE Adorp

Postadres Hoofdweg 156
9617 AL Harkstede
niemanmolenbouw@gmail.com
+31 6 20414397

Wieringa molenbouwadvies

Geert Reindersstraat 20 • 9951 CC Winsum
T (0595) 44 31 92 • M 06 55 80 85 93
info@wieringamolenbouwadvies.nl

www.wieringamolenbouwadvies.nl

Koning Molenzellen

- Nieuwe zeilen
- Reparaties
- Touwwerk
- Smeermiddelen
- En meer

Sipke Koning
06-44003400

www.koning-molenzellen.nl

DISCUS UW HUISDIEREN SPECIAALZAAK Ekkelkamp

- * Tropische vissen, aquariums en benodigdheden
- * Hengelsport en benodigdheden
- * Vogels, vissen en knaagdieren
- * Hondensport, dierbenodigdheden
- * Dierverzorging en -apotheek
- * Paarden- en veevoerders
- * Klompen en laarzen

Fa. Ekkelkamp
Rijksstraatweg 135 Haren
tel. 050-535 02 15

Overige zaken en gebeurtenissen over en bij molens

ANDER MOLENNIEUWS

Molenaar Klaas Strijk dertig jaar molenaar op Molen Edens in Winschoten

Op 19 oktober 1989 behaalde Klaas Strijk zijn certificaat als gediplomeerd vrijwillig molenaar. Direct daarna aanvaardde hij de positie van molenaar op Molen Edens te Winschoten, waar hij behalve het werk van molenaar, ook dat van instructeur van het Gilde uitoefende. Strijk is daarom dit jaar 30 jaar 'in dienst' bij de gemeente Oldambt, eerder gemeente Winschoten. Zijn collega's op Edens maakten de gemeente hier opmerkzaam op. Het college vond het een prima idee om Klaas in het zonnetje te zetten. Vergezeld van haar dochter kwam loco-burgemeester Laura Broekhuizen op zaterdagmiddag 19 oktober naar de molen, waar Klaas in afwachting was van een 'gemeentelijk overleg'. Ook de collega's van de andere drie gemeentelijke molens waren aanwezig. Pas toen ook zijn echtgenote de molen binnenkwam, was Klaas even de kluts kwijt. Zijn collega's hielpen hem echter uit de droom door hem de werkelijke aanleiding van deze bijeenkomst mede te delen. Onder het genot van koffie met gebak en een drankje achteraf werd het een gezellige middag; zeker voor de overdonderde Klaas.

Boek over molens in Uithuizen gepresenteerd

Op zaterdag 12 oktober werd in de Doopsgezinde kerk in Uithuizen het boek *De Molens van Uithuizen, vijf eeuwen molengeschiedenis* gepresenteerd. Het boek werd geschreven door molenaar Bob Poppen, met bijdragen van Jacob J. Medendorp. Poppen werd in 2000 vrijwillig molenaar en was twaalfeneenhalf jaar verbonden aan de enige molen die het dorp nog heeft: De Liefde. Deze molen heette lange tijd De Jonge Jan maar Poppen gaf de molen zijn oorspronkelijke naam terug.

Het eerste exemplaar werd in ontvangst genomen door wethouder Eltjo Dijkhuis van de gemeente Het Hogeland. Deze waardeerde zeer de tijd en energie, die in dit boek gestopt is. De auteur zelf kreeg het tweede exemplaar uit handen van Teun Juk, voorzitter van de Stichting Uitgaven Noord-Groningen. Voor Poppen was deze presentatie een gedenkwaardig moment. Aanvankelijk zou het boek in 2016 verschijnen ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de molen. Wegens ziekte van de schrijver lukte dat toen niet maar gelukkig kon het boek op 12 oktober 2019 alsnog feestelijk worden gepresenteerd. *De Molens van Uithuizen, vijf eeuwen molengeschiedenis* bestaat uit 262 pagina's en heeft een groot aantal bijlagen die digitaal beschikbaar zijn op www.uitgavennoordgroningen.nl. Het boek is te verkrijgen in de boekhandel en via www.uitgavennoordgroningen.nl.

Kerstvloedwandeling in Pieterburen

Op 27 december wordt van 14:00 – 16:00 uur een historische wandeling gehouden in Pieterburen. In 1717 waren een zware storm en springvloed er de oorzaak van dat veel dijken braken en de zee een verwoestende schade in het noorden aanrichtte. Van de kust tot de stad Groningen werden mens en dier het slachtoffer. De wandeling, onder begeleiding van een gids, gaat langs historische plekjes en eindigt in de molen De Vier Winden waar de warme kwast en koek klaar staan. De wandeling duurt circa twee uur. Goed schoeisel wordt aanbevolen. Kosten voor deelname zijn € 1,50 voor beschermers. Niet-beschermers betalen € 3,00 per persoon. Kinderen tot en met 12 jaar kunnen gratis meedoen. Startpunt is Bezoekerscentrum Waddenkust aan de Hoofdstraat in Pieterburen.

ONDER HET TOEZIEND OOG VAN OUD-INSTRUCTEUR KLAAS STRIJK LICHT WETHOUDER LAURA BROEKHUIZEN, GEHOLPEN DOOR HAAR DOCHTER, DE VANG OM EDENS FEESTELIJK IN BEWEGING TE ZETTEN. FOTO: JAN KUGEL

Tekst: Ids H. van der Honing

Oliebollenactie molen Eva Usquert

Sinds jaar en dag worden op 31 december in molen Eva in Usquert oliebolletjes en appelbeignets aangeboden. Gemiddeld worden er zo'n 4.500 van deze lekkernijen verkocht. Tegen het einde van december treedt het complete molenteam van de pel- en koren-molen Eva aan. Het team staat onder leiding van Tiemen Bos, vrijwilliger bij Molenvereniging Eva en oud-bakker in Usquert. Twee dagen wordt er gebakken van 's morgens vroeg tot ongeveer half vijf 's middags. Na twee bakdagen wordt de bakkerij in de molen opgeruimd. Er worden toonbanken in de molen geplaatst en kratten met zakken oliebolletjes en appelbeignets staan op kopers te wachten. Achter de toonbanken dezelfde vrijwilligers die ook in de bakkerij actief waren. De onderverdieping van de molen wordt feestelijk en uitnodigend versierd. De deuren van de molen staan open voor het publiek. Op Oudejaarsdag staat er een bord bij de molen: Oliebollen 13:00 tot 17:00 uur.

Met deze oliebolletjesverkoop staat de molen midden in de belangstelling. De opbrengst is voor het onderhoud van de molen. Zo is jaren geleden de pellerij van de molen voor € 16.000- hersteld dankzij de opbrengst van de oliebolletjesactie.

"Usquert heeft zo'n 1400 inwoners," vertelt Tiemen Bos, "Het is onmogelijk dat we onze krenten- en oliebolletjes plus appelbeignets alleen in het eigen dorp verkopen. Van ver buiten het dorp komen de kopers op de oliebolletjes af. Dat ze elk jaar terugkomen zegt iets over de kwaliteit. We zijn wereldberoemd in deze omgeving! Elk jaar moeten we meer bakken. Vorig jaar waren we al om half vier uitverkocht."

Het publiek weet de oliebolletjes met krenten en rozijnen en de appelbeignets te vinden. Mensen lopen met lege tassen naar de draaiende oliebolletjesmolen en keren huiswaarts om met een oliebol van molen Eva het oude jaar af te sluiten.

Zuidwendinger 200 jaar

In 2019 bestaat de molen Zuidwendinger 200 jaar. Niet alleen dat is bijzonder, ook bijzonder is dat de molen al die 200 jaar op dezelfde plek in Vierverlaten staat. De Zuidwendinger is in 1819 gebouwd door de molenmakers L.B. Wolding en B.E. Sonius uit Groningen en molenmaker J.E. Sonius uit Hoogezand voor 3110 gulden.

De molen bemaalde altijd de gelijknamige polder en deed dat tot 1960 volledig op windkracht. In dat jaar is er een 12 pk elektromotor aan de vijzel geschakeld. Op windkracht wordt vanaf dat moment niet meer gemalen. Dat leidde het verval van de molen in. De molen komt er steeds slechter bij te staan tot het bijkans een bouwval genoemd kan worden. De Stichting Groninger Molenvrienden trekt zich dan het lot van de molen aan en maakt een restauratie mogelijk. Op 26 april 1991 wordt de geres- taureerde molen geopend.

Momenteel zijn er drie vrijwillig molenaars aan de Zuidwendinger verbonden. Er wordt

op gezette tijden met de molen gedraaid en als het kan ook gemalen. Want het aardige is dat de molen in geval van nood nog steeds op de wind het werk kan doen waarvoor hij ooit gebouwd is.

Omdat de molen uitsluitend via particulier terrein bereikbaar is, is deze niet voor publiek toegankelijk. Voor molendagen en speciale gelegenheden wordt hierop een uitzondering gemaakt.

In het kader van het 200-jarig bestaan is er op de molen een kleine expositie over de geschiedenis van de molen ingericht geweest.

Tekst: Anja Hoogduin

Proefexamen

Op zaterdag 16 november deden twee kandidaten proefexamen op **molen De Ster in Winsum**. Eén kandidaat slaagde voor het proefexamen, de andere kandidaat krijgt een herkansing.

Directeur Nicole Bakker over erkenning van het belang van de vereniging

Maandag 4 november 2019 was een feestelijke dag voor de landelijke molenvereniging De Hollandsche Molen. Koningin Máxima reikte in het Muziekgebouw aan 't IJ in Amsterdam de Prins Bernhard Cultuurfonds-prijs 2019 uit. De prijs, € 150.000, onderstreept het belang van de vereniging, die al sinds 1923 het Nederlandse molenveld met raad en daad terzijde staat.

De Hollandsche Molen blij verrast met Prins Bernhard Cultuurfonds Prijs 2019

De Hollandsche Molen is heel blij met de toekenning van de Prins Bernhard Cultuurfonds Prijs 2019. Het Cultuurfonds maakte donderdag 9 mei bekend dat deze jaarlijkse oeuvreprijs van 150.000 euro naar De Hollandsche Molen gaat. De landelijke molenvereniging, gevestigd in Amsterdam, krijgt de prijs vanwege 'haar actieve en dynamische rol bij het molenbehoud in Nederland in de breedste zin des woords. Door het werk van de vereniging zijn honderden molens bewaard gebleven en in veel gevallen weer in beweging gekomen', zo is te lezen in de officiële toekenningsbrief.

Directeur Nicole Bakker, die namens de vereniging de prijs in ontvangst nam, maakte tijd vrij voor een interview met *de Zelfzwichter* om het belang van het ontvangen van deze prijs toe te lichten. "De Prins Bernhard Cultuurfondsprijs kent verschillende categorieën en elk jaar wordt de prijs uitgereikt aan een persoon of organisatie, die actief is binnen die bepaalde categorie. Tot nu was de prijs nog niet uitgereikt in de categorie 'erfgoed'." Gevraagd naar de reden waarom juist De Hollandsche Molen de prijs ontving is Nicole duidelijk. "De Hollandsche Molen is initiatiefrijk en een voorbeeld voor de erfgoedsector. Als de vereniging niet meer zou bestaan zou ze meteen weer worden opgericht. Wij hebben namelijk een belangrijke rol voor de molensector. Zo kunnen wij lobbyen op rijksniveau, hebben een netwerk, informeren, stimuleren informatie-uitwisseling, adviseren en doen wij aan draagvlakverbreding op publiek niveau. Bovendien kan het molenveld een beroep doen op onze deskundige medewerkers."

Rendabel

De Hollandsche Molen werd in 1923 opgericht omdat steeds meer molens hun economische functie verloren. Het doel was aanvankelijk dan ook om de molens rendabeler te maken. In de jaren zestig werden de molens tot monument verklaard: er kwam een monumentenwet. Ondanks dat verdwenen er toch nog veel molens, die in die tijd nog dikwijls particulier bezit waren. "Het probleem was", vertelt Nicole, "dat het gebouw dan wel beschermd was, maar dat de molens weer moesten gaan draaien. Dat betekende dat er mensen moesten worden opgeleid tot molenaar."

Samenwerking met het Gilde

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars werd in 1972 opgericht. De contacten tussen De Hollandsche Molen en het Gilde zijn goed. "Beide organisaties willen graag het publieke draagvlak voor de molens vergroten. Daartoe is ook de opleiding een middel, door molenaars te leren een goede gastheer -vrouw te zijn. Bovendien vraagt de opleiding ook regelmatig om bijstelling. Zo komen er mogelijk door de klimaatverandering bijvoorbeeld vaker stormen: wat doet dat met de veiligheid op de molen. Die ontwikkelingen moet je continu in de gaten houden. Ook het werven van molenaars vraagt voortdurend om aandacht. Gebleken is, dat De Hollandsche Molen wel kan faciliteren, maar dat de werving vooral lokaal moet gebeuren."

Fondsen

Van de oeuvreprijs van € 150.000, wordt € 75.000 gestort in een fonds op naam bij het Prins Bernhard Cultuurfonds. "We zijn in samenspraak tot een goede invulling gekomen" geeft Nicole aan. Met het Molenambacht Fonds wil de vereniging initiatieven stimuleren die bijdragen aan de ontwikkeling van ambachten om Nederlandse molens te behouden. Het geld is ook bedoeld om de kennis daarover te versterken of verdiepen. "Er kan uit het Molenambacht Fonds geen subsidie worden aangevraagd. De Hollandsche Molen komt zelf met een invulling." Dat geldt niet voor het Jongerenfonds Molens, waar De Hollandsche Molen het vrij besteedbare bedrag van € 75.000 onder zal brengen. Dit Jongerenfonds Molens gaat projecten

ondersteunen van jonge vrijwilligers - tussen 12 en 25 jaar oud - die zich inzetten voor monumentale molens in Nederland. Nicole: "Er zal een jongeren-commissie worden opgericht, die de aanvragen gaat beoordelen. Wij, als De Hollandsche Molen, gaan binnenkort samen met de leden van de commissie de criteria vaststellen. Inmiddels zijn wij begonnen met het samenstellen van de commissie, die waarschijnlijk uit drie tot vijf mensen zal bestaan. Het maximaal aan te vragen bedrag is € 5.000." Voor meer informatie: molenfonds.nl.

Internationaal congres

Het molenaarschap is op 7 december 2017 officieel toegevoegd aan de UNESCO-lijst voor immaterieel erfgoed. De Hollandsche Molen bereidt daarom een internationaal molencongres voor dat wordt gehouden op 18, 19 en 20 juni 2020. Locatie: in de buurt van de Zaanse Schans.

Henk Dijkstra, adviseur Monumentenzorg Prins Bernhard Cultuurfonds

"De Hollandsche Molen is winnaar van de Prins Bernhard Cultuurfondsprijs 2019 geworden omdat het als cultuurdrager een overstijgende taak heeft. Op basis daarvan is De Hollandsche Molen uiteindelijk ook gekozen. En natuurlijk vanwege de verdienste van Leo Endedijk, die zich al meer dan dertig jaar inzet voor de molens in Nederland." Henk Dijkstra is adviseur Monumentenzorg bij het Cultuurfonds en als zodanig betrokken bij de selectie van de winnaar. "Wij kiezen aan de hand van de voordrachten die de verschillende commissies doen. De overkoepelende stichtingsraad stelt hieruit een zogenaamde 'longlist' samen. In oktober 2018 is deze voorselectie besproken en bleven er drie kandidaten over waaruit dus tenslotte De Hollandsche Molen werd gekozen. Dit gebeurt met meerderheid van stemmen." Het prijzengeld is € 150.000,-. Het Cultuurfonds ontvangt jaarlijks bijdragen van de BankGiro Loterij, de Nederlandse Loterij en 50% uit fondsen-op-naam, schenkingen en donateurs. Schenken aan het Cultuurfonds kan belastingvrij.

Jaarlijks behandelt het Cultuurfonds landelijk 200 subsidieaanvragen op het gebied van erfgoed waarvan ongeveer 180 worden gehonoreerd met een budget van vier miljoen euro per jaar. Daarnaast steunen alle provinciale afdelingen ook nog kleinere erfgoedprojecten. "De grootste categorie aanvragers kun je scharen onder religieus erfgoed: kerken, orgels, kloosters, kapellen, begraafplaatsen. Vervolgens zijn veel aanvragen te plaatsen onder historische buitenplaatsen en kastelen: kasteelmusea met tuinen, parken, historische interieurs en educatieve projecten. Ook restauratie van particuliere molens valt onder deze categorie. De hoogte van de bijdrage verschilt per aanvraag omdat deze afhankelijk is van de hoogte van de totale projectkosten.

Molentafel

De Hollandsche Molen heeft een speciale Molentafel ingesteld waar vertegenwoordigers van verschillende organisaties/overheden aanschuiven. Dit ene loket voorkomt veel gedoe. Hier wordt de basis gelegd: gaan we dit project doen? Ook Henk is daarbij als adviseur namens het Prins Bernhard Cultuurfonds betrokken. "Ik hoor daar verdere achtergronden over het plan en kan ook vragen stellen."

Voor Henk was De Hollandsche Molen een bekende organisatie. "Ons fonds heeft bijvoorbeeld hun project Molentoeekomst 2014 ondersteund." Ook kent Henk, die geboren werd in Friesland en studeerde in de stad Groningen, noordelijke molens. Neem nu poldermolen De Witte Molen bij Glimmen. Een prachtig monument uit 1892 aan de A28 waarvan de landschappelijke waarde, zegt de molendatabase, zeer groot is. Waarvan akte!

De Prins Bernhard Cultuurfondsprijs, ingesteld in 2010, is een prijs van € 150.000: een fonds op naam met een startkapitaal van € 75.000 én een vrij besteedbaar bedrag van € 75.000. De ontvanger van de oeuvreprijs bepaalt samen met het Cultuurfonds welke projecten voor cultuur of natuur in Nederland vanuit dit fonds op naam worden ondersteund.

Museale molenvondst

Schilderij van Mensingeweer met molen Hollands Welvaart

Beeldend kunstenaar Antje Sonnenschein (1952) schilderde in 2011 dit kleurrijke schilderij van het dorp Mensingeweer met diverse huizen en molen Hollands Welvaart aan het water. Aan de rechterzijde een aangemeerd bootje en enkele hoge bomen. Het schilderij maakt deel uit van de collectie van de Jan Menze van Diepenstichting in Slochteren.

Jan Menze van Diepenstichting
Hoofdweg 30
9621 AL Slochteren
(0598) 42 23 16
info@vandiepenstichting.nl
www.vandiepencollectie.nl

In Memoriam: Meindert Schollema

25 juli 1950 – 6 december 2019

Op 6 december 2019 overleed Meindert Schollema, Meindert was van 10 september 2007 tot 2010 voorzitter van het Groninger Molenhuis en van 2008 tot 2010 voorzitter van het Museumhuis Groningen. De achterkant van de Zelfzwichter 2007.2 werd gesierd door een fraaie foto van Meindert op de fiets voor molen De Onrust in Oude Pekela. Hij was op dat moment burgemeester van de gemeente Pekela, maar had al eerder te maken gehad met molens. Zo was hij voorzitter van molenstichting Fivelingo en daarom nauw betrokken bij de restauratie van korenmolen Stormvogel in Loppersum. Meindert was een bestuurder die oog had voor het erfgoed. De Groninger molens stonden tot en met vrijdag 13 december, de dag dat Meindert werd begraven, in de rouw.

Lintje voor Derk Jan Tinga: 40 jaar vrijwillig molenaar

Derk Jan Tinga (1955) uit Winsum is benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau. Hij kreeg deze koninklijke onderscheiding opgespeld door de burgemeester van de gemeente Het Hogeland, Henk Jan Bolding, op 20 september 2019. Ik toog naar Pieterburen voor een ontmoeting met molenaar Derk Jan Tinga.

Ontmoeting

Bij molen De Vier Winden aangekomen zie ik, omhoogkijkend, Tinga al staan. Bovenop de stelling, samen met twee van zijn leerlingen. Een karakteristieke verschijning in zijn kakibruine overall met jasje en platte petje op. De kwieke molenaar met helderblauwe ogen en witte snor blijkt een man met een ijzeren geheugen vol verhalen. Die ventileert hij tussen de bedrijven en de bezoekers door, flux de bouche [Red.: welbespraakt, rad van tong] en gedetailleerd. Want hij heeft in al die jaren heel wat meegemaakt en tot stand gebracht. Ik moet een keuze maken uit wat hij mij heeft verteld.

Kleuren

Zijn fascinatie voor molens begint als hij een jaar of negen is. Niet met de molen zelf, maar met kleuren. Kleuren van het duiven- en vogelvoer op de molen van zijn oom Marinus Sanders te Vriescheloo. Aange trokken door dat kleurige voer komt hij regelmatig op de molen bij zijn oom. Ook mag hij een keer met hem mee op de vrachtwagen bakkers en boeren bezoeken, voor de kleine jongen een heel avontuur.

Opleiding en hobby

Veel later gaat Derk Jan rechten studeren in Groningen. Maar hij is ook geïnteresseerd in tekenen, schilderen,

fotografie en film. Dat zal uiteindelijk ook zijn beroepskeuze bepalen: grafisch vormgever. Daarvoor gaat hij tijdens de opleiding op de Kunstacademie in 1982 onder andere stage lopen in Amsterdam (Hammerschmidt House) en Winsum (IJsbrand van Leeuwen). Hij leert er veel. Aanvankelijk is het nog allemaal handwerk, aan de lichtbak-tekentafel, waarbij hij veel zelf moet uitwerken. Na een paar jaar zo werken verandert dat, omdat één van zijn opdrachtgevers, Wolters-Noordhoff, het uitdrukkelijk wenst. Hij stapt eind jaren tachtig helemaal over op de Mac (Macintosh), een veel gebruikte computer in de grafische wereld.

Single-8

Maar het begint eigenlijk thuis. Aangestoken door zijn vader, een enthousiaste hobbyfotograaf en filmer, gaat Derk Jan met z'n Fuji single-8 filmcamera filmpjes maken, toen nog een dure hobby. Z'n vader stimuleert hem: "Maak een documentaire over iets, dan heb je een afgerond geheel." Hij maakt hem opmerkzaam op de smederij in Oudeschans waar smid Jan Buurma molenroeden aan het lassen is voor molen Entreprise van Kolham.

Hier loopt de jonge filmer lasogen op door dit procedé onbeschermd te filmen. Oud recept: een doorgesneden aardappel op het oog leggen. Dat helpt.

Om kort te gaan: de film toont aan het eind hoe door molenbouwer Roemeling met een grote kraan die molenroeden in de askop worden gehesen. Het is bij deze molen dat Derk Jan voor het eerst Binne Jongsma, secretaris van de Vereniging van Vrienden van de

Groninger Molens ontmoet. Deze denkt te doen te hebben met een filmer van het tvprogramma 'Van Gewest tot Gewest'. Dat levert Derk Jan zijn eerste opdracht op: het filmen van de afbraak, verplaatsing en herbouw van de Krimstermolen. En mooi, de materiaalkosten zijn voor rekening van het Anjerfonds! Enthousiast vertrekt hij er voor uit Groningen naar Zuidwolde, op de fiets. Ja, zo gaat dat in de jaren zeventig.

Molenaarsopleiding

Die film dreigt nogal lang te worden. "Moet ik alles wat gebeurt wel filmen? Wat is belangrijk, wat niet? Waar dienen al die onderdelen voor?" Voorzitter van de Vereniging, Thijs de Jong, merkt dat de jonge filmer met deze vragen kampt. Hij raadt Derk Jan aan: "Ga een opleiding volgen." Dat doet hij. Op Veldkamps meul'n, de ronde stenen molen in Bellingwolde, de woonplaats van zijn ouders, begint hij bij molenaar Derk Bos. Die leerde het molenaarsvak vanaf zijn 14e jaar nog in de praktijk, maar is intussen met pensioen. "*Doe hest 'n kloare kop*", herinnert Derk Jan zich een uitspraak van Bos over hem. Van deze praktijkman krijgt hij les. Voor de theorie was toen nog weinig geregeld. Derk Jan organiseert zelf excursies om diverse molentypes te bestuderen. Naar Oost-Friesland voor de spinnekop en de zelfkruiers. Later ook naar plaatsen waar onder andere een paltrok, wipmolen, tjasker, olie- of zaagmolen te bestuderen is. In 1979 behaalt hij zijn diploma vrijwillig molenaar. Bijzonder, want er wordt voor de honderdste keer examen afgenomen. Deze keer in De Korenschoof te Noordlaren. Voor die gelegenheid is jonkheer T.A.J. van Eysinga, vice-voorzitter van de Vereniging De Hollandse Molen, aanwezig.

Veertig jaar

Dan volgen er jaren waarin Derk Jan zacht gezegd behoorlijk actief is. Hij wijdt als lid van het Gilde van Vrijwillige Molenaars in Groningen zijn kennis en vaardigheden aan het behoud van het molenaarsvak. Dat doet hij allereerst door het laten draaien van een groot aantal molens als molenaar, invaller of instructeur.

Hij leidt bezoekers rond op de molen. Spreekt ze toe in het Nederlands, Frans, Engels of Duits. Spreekt zelfs een mondje Italiaans. En natuurlijk ook Gronings. Als officieel benoemd instructeur is hij werkzaam vanaf 1984.

Van 1989 tot 1994 is hij actief als molenaar in Veelerveen. Tussendoor draait hij ook op andere molens als invaller of samen met de molenaar te plaatse.

Vanaf 1982 gaat Derk Jan samen met D. Bos, B. Buis-kool en B. Oomkens theorielessen geven. Eerst in buurthuis De Brug (Bellingwolde), eind 1984 in de kantine van de gemeentewerkplaats te Oude Pekela. In

1994 begint hij zelfstandig met lesgeven in Pieterburen. En dat tot nu toe.

Al met al hebben vele cursisten kennis en vaardigheden kunnen opdoen dankzij Derk Jan Tinga. En daar is hij misschien wel het meest trots op: het vak door mogen geven aan anderen. Dat geeft hem veel voldoening.

Bestuurlijk actief

Naast bovengenoemde bezigheden is Tinga ook actief geweest op bestuurlijk gebied. Een indrukwekkend lijstje bezigheden. Bovendien geeft hij regelmatig lezingen over molens en sarrieschutten.

Bewonderenswaardig is dan ook dat Derk Jan naast dit alles sinds 1983 ook nog zijn dagelijks beroep uitoefent als zzp-er grafisch vormgever. Zijn bedrijf is gevestigd in Winsum.

Ondanks dit alles blijkt Derk Jan een opgeruimd man. Hij heeft er nog steeds zin in en wil er nog lang mee doorgaan. Het was niet moeilijk om genoeg mensen te vinden die hem, na de tot op heden 40-jarige loopbaan, wilden voordragen voor een koninklijke onderscheiding. Dat is door zijn omgeving lang geheim voor hem gehouden. Hij werd er aangenaam door verrast. Zijn leerlingen ontwierpen zelfs een vlag voor hem. Die wappert naast de driekleur hoog op De Vier Winden in Pieterburen. En, gezien alles in en bij dit artikel vermeld, heeft Derk Jan Tinga deze koninklijke onderscheiding dik verdiend.

MOLENSTEENMAKERIJ

**HANS
TITULAER**

voorheen
HEINRICH VAN HEES

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen,
maaltechnisch advies.

Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.

Restauratie van stenen en maalstoelen.

Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.

Kneus- en scherphamers.

www.molentenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland

Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86

E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkookmeel
- boekweitmeel

Openingstijden:

Donderdag en vrijdag 10.00-17.00 uur

Zaterdag 10.00-16.00 uur

Molenaar J.J. Pot

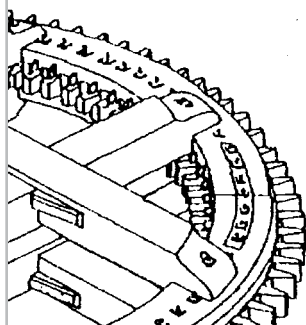
Telefoon (0598) 39 49 53

Aannemers-Restauratie &
Molenmakersbedrijf

Molema
V.O.F.

Provincialeweg 4a, 9677 TW Heiligerlee. +0031(0)597 - 591660
info@molemavof.nl www.molemavof.nl

 Het Groninger Landschap

Steun de molens van Het Groninger Landschap
Word Donateur

www.groningerlandschap.nl of bel: 050 - 313 59 01

**Deze rubriek gaat over timmeren, schilderen
en restaureren aan de Groninger molens**

MOLENONDERHOUD

Molen Aeolus te Adorp in restauratie

In de komende nummers van de Zelfzwichter willen wij u in deze rubriek op de hoogte houden van de vorderingen van de restauratie van molen Aeolus in Adorp. Wij worden hierover geïnformeerd door molenaar Ids H. van der Honing, die de ontwikkelingen voor de Zelfzwichter volgt en erover zal rapporteren. Hieronder volgt zijn eerste bijdrage.

Na jaren van verwaarlozing, verkrotting en toenemend verval komt de molen Aeolus in restauratie. Op vrijdag 27 september 2019 ondertekenden de voorzitter en de secretaris van Molenstichting Winsum de notariële machtiging tot aankoop van de molen. Daarmee ligt een weg naar een totale restauratie open.

Molenstichting Winsum moet met man en macht aan de slag. De handtekeningen onder de eigendomsakte zijn de voorboden voor jaren van ingespannen werk, vergaderen, subsidieaanvragen, financieringsprojecten en beslissingen nemen op bouwhistorisch terrein. Met al deze aspecten van molenrestauratie heeft de stichting ervaring opgedaan met koren- en pelmolen De Wetsinger in Wetsinge. Maar elke molen is weer anders en zo komen we tijdens de restauratie verrassingen en tegenvallers tegen.

Toch blijft de kans om na zoveel jaar van achteruitgang de molen te mogen aanpakken een unieke uitdaging. Deze kans zouden we niet hebben gehad zonder de enorme financiële steun bij de aankoop van Vereniging De Hollandsche Molen en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Tijdens de periode van verwaarlozing zijn er achter de schermen talloze pogingen gedaan door onze stichting, de voormalige gemeente Winsum, de gemeente Het Hogeland, Stichting Heemschut en particulieren, vooral uit Adorp, om tot onderhandeling met de vorige eigenaren te komen. Uiteindelijk is het mede aan Gijs van Reeuwijk, van Van Reeuw-

ijk Bouwmeesters te danken dat in april de verkopende partij tot onderhandeling kwam. Wordt vervolgd.

Standerdmolen Bourtange

Een paar jaar geleden troffen de molenaars aan de stormzijde van de molen een gat aan. Er was een specht bezig geweest om in de molen te kijken en had zo zijn eigen ingang gemaakt. Dat gat werd aan de binnenkant vervolgens afgesloten met een plankje. Deze zomer was het weer raak. Weer een gat aan de zijkant en een hele gleuf aan de stormzijde! Molenaar Joep Gründemann: "Hoe we hier mee om moeten gaan is mij nog niet duidelijk, maar de vernielzucht van deze vogel komt de molen niet ten goede."

Koren- en pelmolen Eva te Usquert

Deze zomer zijn de kap, baard, spruiten, schoren, staart en het houtwerk van de roeden geschilderd. Ook zijn er vier nieuwe bordveren aangebracht. Het gaas op en rond de binnensluiting van de stelling is gerepareerd en versterkt. Dit om de overlast van roeken te voorkomen. Door de vrijwilligers is de ballastkist op de vangbalk vervangen, de vang verstoken en is de nieuwe kweern op een mooi nieuw maalstoeltje geplaatst. Het maalstoeltje is een kleinere uitvoering van de maalstoel van het koppel elektrisch aangedreven 15der maalstenen op de eerste zolder.

Molens gemeente Westerwolde

De molens van de gemeente Westerwolde worden, waar nodig, voorzien van een nieuwe verflaag.

Koren- en pelmolen Udema's molen te Ganzedijk

In oktober zijn in Udema's molen beide roedes doorgehaald, de stellingdelen van de zwichtstelling geschilderd en zijn er verstevigingsklossen onder de lange schoren aangebracht. Ook zijn in november de acht bomen, die heel dicht tegen de molen staan, terugge-

snoeid tot 1,5 meter onder de stelling. Daarmee is de molen winterklaar.

Koren- en pelmolen **Dijkstra te Winschoten**

Molenaar Hemmo Poppen stelde een jaaroverzicht 2019 samen over het onderhoud van molen Dijkstra in Winschoten. In vogelvlucht beschrijft hij de werkzaamheden die de molen in opdracht van de eigenaar, de gemeente Oldambt, het afgelopen jaar heeft ondergaan.

Januari

Ooit is op de achterwand van de meterkast een plaat asbest geschroefd om te zorgen dat er geen verbranding van het achterliggend houtwerk kon ontstaan door het warm worden van de op het bord gemonteerde elektravoorziening. Deze plaat voor de elektravoorziening van het vroeger gebruikte elektrisch aangedreven maalkoppel op de eerste zolder was nog aanwezig en de eigenaar vond het wel verstandig om dat te verwijderen. In januari zijn dus de maanmannetjes geweest om dat te verwijderen.

Juni

Het schilderwerk wordt in fasen uitgevoerd. Zo wordt ieder jaar wel een deel geschilderd. Voordeel hiervan is dat er elk jaar ook een visuele controle kan zijn op punten waar we niet bij kunnen en die wel bekeken kunnen worden in een hoogwerker. In juni is de askop met bijbehorend ijzerwerk voor bediening van de remkleppen behandeld. Daarnaast zijn het stellinghek en de ramen geschilderd. Vorig jaar bleek, ook bij het schilderwerk, dat één van de lange schoren bij het bevestigingspunt aan de lange spruit behoorlijk was ingerot. Dit jaar heeft de molenmaker dat hersteld door het bovenste eind van de schoor te verwijderen en een nieuw deel aan de onderzijde aan te lassen.

September

In september is het dak van de kap voorzien van nieuwe dakbedekking. Niet meer de traditionele bitumen bedekking, maar het modernere en duurzamere EPDM. Een soort rubber van nog geen 2 mm dik. Het heeft een zeer lange levensduur en is elastisch. Van het bestaande dak is de oude dakbedekking geheel verwijderd. Hier en daar zijn wat reparaties verricht en daarna is er een hechtlaag op het hout aangebracht waarop de zelfklevende EPDM in banen van 50 cm breed werd geplakt. Het weer moet uiteraard goed zijn. Een beetje vocht kan al fataal zijn voor een goede hechting. Maar in de week dat het werd aangebracht was het, op één dag na, mooi weer.

Om te zorgen dat de dakdekker zijn werk kon doen heeft de molenmaker een hangsteiger rond de kap gehangen. Stalen consoles werden aan de roosterhouten gemonteerd en met afstand-houders gesteund

tegen het achtkant waterpas gezet waarover steigerplanken gelegd werden. Tevens werden er steigerbuisen gemonteerd die functioneerden als hekwerk. Over de korte spruit werd ook een stelling naar buiten gebouwd en via die stelling kon de hangsteiger bereikt worden.

Nadat het was aangebracht zijn alle naden met een föhn nog apart vastgezet.

Oktober

In oktober zijn de roeden nog doorgehaald. Een klusje dat eens in de tien à vijftien jaar moet gebeuren. De roeden zijn één voor één in de askop losgehaald en omhooggetrokken. Daarvoor dient wel de zwichtstang, die de remkleppen van de molen bedient, verwijderd te worden. Geen gemakkelijk klusje om op circa 25 meter hoogte in een hoogwerker aan een stang te trekken, die zo'n 25 kilo zwaar en tien meter lang is. Voordat deze verwijderd kan worden, moet ook het bijbehorende ijzerwerk zoals koppel- en trekstangen, kniehefbomen en spin verwijderd worden. Ook de geleiding van de zwichtstang aan de voorkant, volgens mij heet dat een kroon, dient verwijderd te worden. Daarbij liet de spin zich niet gemakkelijk van de zwichtstang verwijderen, zodat eerst geprobeerd is om de stang met spin er uit te trekken. Dat is niet gelukt, omdat de spin toch ook een behoorlijk gewicht heeft. Dus toch maar met wat meer kracht de spin losmaken. Dat lukte, maar daarmee bleek dat de zwichtstang bij de bevestiging van de spin dusdanig was ingeroest dat hij daar spontaan brak. Dat werd dus een reparatie met een nieuw stukje stang door de smid. Beide roeden zijn ontroest en behandeld en weer teruggeplaatst. Het zag er nog goed uit en visuele controle was voldoende om te constateren dat de roeden weer vijftien jaar vooruit konden. Ook het ijzerwerk is weer gemonteerd en de vastzittende kniehefbomen zijn gangbaar gemaakt.

De eerste reactie van u zal zijn: "Is de volgorde van de werkzaamheden wel goed geweest?" Eerst schilderen en daarna nog verschillende werkzaamheden doen die beschadigingen aan het schilderwerk kunnen veroorzaken. Dat was ook de reactie van de betrokken bedrijven, maar goed, het was zo ingepland en gelukkig heeft het schilderwerk er niet onder geleden.

Stichting De Groninger Poldermolens

*Anne Wieringa, van Wieringa molenbouwad-
vies, stelde op verzoek van de redactie een
kort overzicht samen van de restauraties van
molens, die in eigendom zijn van de Stichting
De Groninger Poldermolens (SDGP).*

Koningslaagte te Zuidwolde

In afwachting van restauratie (GRRG).
Opmerking redactie: GRRG is Groot onder-
houd waaronder Restauratie Rijksmonumen-
ten. De subsidie is bedoeld voor groot
onderhoud waaronder restauratie en
herbestemming van rijksmonumentale
gebouwen in de provincie Groningen.

Langelandstermolen te Garmerwolde

Herstelwerkzaamheden uitgevoerd aan de
rietbedekking van de kap. Overig onderhoud
is in afwachting van de aanstaande restaura-
tie (GRRG) van de staartconstructie.

Noordermolen te Noorddijk

Werkzaamheden in afwachting van de
aanstaande restauratie (GRRG) aan de vijzel
en de wijziging van het polderpeil.

De Palen te Westerwijtwerd

Afronding van de herstelwerkzaamheden aan
de zelfzwichtkleppen van 2018 is uitgevoerd
en de kleppen zijn herplaatst.

't Witte Lam te Zuidwolde

De gehele buitenzijde van de molen is
geschilderd. De verzakking in de bestrating
aan de binnenzijde van de molen is hersteld.

Kloostermolen te Garrelswaer

Klein afstelwerk is uitgevoerd aan het
gaande werk in de molen. Schilderwerk aan
de vijzelbak, waterloop en toebehoren is
uitgevoerd.

Meervogel te Hoeksmeer

De vijzelbakdeksel is in zijn geheel opnieuw
geschilderd.

Olinger Koloniemolen te Laskwerd

De herstelwerkzaamheden aan de zelfzwich-
ting van 2018 zijn afgerond en alle kleppen
zijn reeds herplaatst.

Eendracht te Sebaldeburen

Alle zelfzwichtkleppen zijn gedemonteerd en
in de werkplaats opnieuw geschilderd. Na de
schilderwerkzaamheden zijn alle kleppen
herplaatst.

Eolus te Den Ham

De uitstroom voor het rondmalen met de
molen is deels uitgegraven om een betere
doorstroom te maken.

Hilmahuistermolen te Visvliet

Schilderwerkzaamheden aan het gevlucht en
kistramen zijn uitgevoerd. De ophanging van
de buitenvangbalk, wipstok, is vernieuwd.
Van de zelfzwichting is een gebroken
onderdeel van de slede hersteld.

Jonge Held te Leegkerk

De gescheurde schoep is door middel van
beugels aan elkaar gefixeerd. Een aantal
gebroken planken van de kroosbrug is
vernieuwd en een remklep is hersteld.

Westerhorner te Grijskerk

De slaglijst van de toegangsdeuren is her-
steld.

Zuidwendinger te Groningen

De door houtrot aangetaste voorzoom is
vernieuwd en het maanluik boven de
vijzelbakdeksel is hersteld.

Zwakkenburger te Niezijl

Het kapzolderluik is hersteld. Herstelwerk-
zaamheden zijn uitgevoerd aan de kapbekle-
ding om de scheurvorming in het potdeksel-
werk van de kap te verhelpen. Het bovenwiel
is opnieuw rond de bovenas gecentreerd.
Daarbij is de vang weer deugdelijk afgesteld.

Wilhelmina te Noorderhoogebrug

De boventaats van de koningsspil is opnieuw
opgesloten en klein onderhoud is aan alle
wielen uitgevoerd.

DE HERSTELDE FOK VAN HET
GEVLUCHT, DE WIEKEN VAN
DE MOLEN DE FRAM IN
WOLTERSUM. DE FOTO IS
GEMAAKT UIT DE KAP, DE
VOORZIJD. HIERVOOR IS EEN
STORMLUIK UITGENOMEN. HET
WATER IS HET EEMSKANAAL.

GRONINGER MOLENWERELD

Molenstichting Midden- en Oost-Groningen

Tekst: Annet Brinkgreve
Foto: Willem van Karsen

Internationale studenten bezoeken Cultureel Erfgoed in Groningen

Sinds een jaar of twee werkt de Molenstichting Midden- en Oost-Groningen (MSMOG) samen met de Rijksuniversiteit en dan met name met het Erasmus Student Network (ESN), dat internationale studenten opvangt, begeleidt en kennis laat maken met hun (directe) leefomgeving. De MSMOG hecht er waarde aan, haar molens bij een breder publiek onder de aandacht te brengen en heeft in de RuG een enthousiaste partner gevonden, die internationalisering met Cultureel Erfgoed wil verbinden. Inmiddels heeft deze samenwerking een aantal interessante projecten opgeleverd.

Op de fiets naar Harkstede

Op dinsdag 20 augustus jl. stapten 16 'kersverse' buitenlandse studenten in Groningen op de fiets om in Harkstede een viertal locaties te bezoeken. Voor sommigen een hele klus, want net uit Taiwan gearriveerd. Voor anderen bleek de fietstocht een nieuw fenomeen. Over cultuur gesproken.....

Na een bezoek aan Cosis, de NH Kerk en de oude begraafplaats in Scharmer stond Stel's

Meulen op het programma. De groep werd door twee molenaars, te weten Henk Klöpping en Leo Huizer, hartelijk ontvangen en kreeg een interessante rondleiding, waarbij de geschiedenis van de molen, de huidige culturele waarde, de bouwconstructie, het materiaal en de techniek uitvoerig aan de orde kwamen. Uiteraard ging dit alles in het Engels. Daarna werden de studenten uitgedaagd om hun molenkennis én mankracht te tonen, want een (ongevaarlijke) opdracht hoorde er natuurlijk bij! De sfeer was geweldig en dat kwam niet alleen door het fraaie weer.

Tegen het eind van de middag stapte de groep na de gebruikelijke fotosessie en dankzegging weer op de fiets naar Groningen.

Plekken van plezier

De volgende excursie was op zaterdag 14 september. Deze keer toerde een bus vol internationale studenten onder leiding van Nederlandse begeleiders door de provincie Groningen, om enkele 'plekken van plezier' te bezoeken! Het was namelijk Open Monumentendag en die bood een uitgelezen kans om Cultureel Erfgoed en in het bijzonder een paar Groninger molens te bekijken!

Na een bezoek aan de Fraeylemaborg stonden twee poldermolens aan de Groenedijk in Slochteren op het programma, te weten De Groote Polder en De Ruiten. Omdat het aantal bezoekers te groot was voor één molen werd de groep gesplitst. De ene groep werd bij molenaar Henk Klöpping gedropt en de rest bezocht de molen van Henk Helmantel. Met verve deden beide molenaars hun verhaal. Voor bijna alle deelnemers was een poldermolen een totaal onbekend ding. Een graanmolen kenden de meesten nog wel ("Yes, we have a few"), maar een molen, die het water op peil houdt..... "Never heard of."

Ook nu weer een uitgebreide tour om en in de molen, waarbij alle aspecten aan de orde kwamen (wind, biotoop, waterbeheer, onderhoud.....) en waarbij met name het begrip 'poldermolen' uitvoerig belicht werd. Theorie en praktijk werden na verloop van tijd samengevoegd: beste mensen, laat nú maar zien wat je kunt.

En zo verlegde een aantal dames met hulp van een molenaarsleerling de kruiketting, waren anderen bezig om de lengte van de roeden te berekenen en deden Indonesische heren verwoede pogingen om te kruien, terwijl de rest druk doende was met fotograferen. Dit alles onder het toezicht van de molenaar en zijn leerlingen, want er werd op De Groote Polder ook nog lesgegeven. In De Ruiten klommen de bezoekers de (steile!) trap op en kwamen er op de eerste verdieping achter, dat een poldermolen niet alleen aan de buitenkant heeft maar ook zeker van binnen een bijzonder interessant ding is. Helaas draaide de molen vanwege 'verkeerde' wind in combinatie met een aantal hoge bomen niet, wat een aantal studenten duidelijk aan het denken zette: een molen draait dus blijkbaar niet vanzelf..... Een mooi leermoment.

Tot ieders verrassing stond er bij De Ruiten een tafel vol versnaperingen. Tijd dus voor een welverdiende pauze, opgeluisterd met klanken van een dameskoortje. Hoe leuk kan een excursie zijn!

Als laatste onderdeel werd de Donatuskerk in Leermens bezocht. Ook hier een Engelstalige rondleiding en rond 16:00 uur vertrok het gezelschap moe maar voldaan weer richting stad.

Annet Brinkgreve is molengids en coördinator educatie bij de MSMOG.

Het Gilde van vrijwillige molenaars, afdeling Groningen

Op woensdag 18 september deed een drietal molenaars in opleiding het landelijk examen op de Fram in Woltersum. Op deze houtzaag-, pel- en korenmolen werden oorspronkelijk vier kandidaten opgeroepen, maar één kandidaat moest wegens gezondheidsredenen het examen door laten schuiven naar het voorjaar. Eén kandidaat heeft de opleiding helaas nog niet met succes weten af te ronden en werd door de examencommissie geadviseerd om het volgend voorjaar nog eens te proberen. De geslaagde kandidaten zijn Leo Huizer uit Siddeburen en Cees Nanninga uit Pieterburen. Leo werd opgeleid in Slochteren op De Groote Polder door Henk Klöpping en Cees door Jan Kugel op Molen Edens te Winschoten. Op dit moment is nog niet bekend op welke molens beide heren uitvoering gaan geven aan hun hobby.

Molenwerkgroep Oost-Groningen

Op de ledenvergadering van de 'Molenwerkgroep Oost-Groningen' werd stilgestaan bij het feit, dat twee leden van deze werkgroep 40 jaar vrijwillig molenaar zijn.

Op 19 september 1979 behaalde **Derk Jan Tinga** zijn diploma en drie dagen later, op 22 september, volgde **Gerard Murris**. Als herinnering aan dit heugelijk feit en als blijk van waardering reikte de voorzitter beide molenaars de penning uit, die ter gelegenheid van de opname van het molenaarsschap in de *inventaris van het immaterieel erfgoed* werd uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Munt.

Gerard heeft gedurende de eerste jaren van zijn molenaarsschap gedraaid op de Westerse Molen te Nieuw-Scheemda. Na enkele jaren zonder molen gaf Gerard gehoor aan de vraag om molenaar te worden op Molen Berg te Winschoten. Door een ongeval van molenaar Ger Ypma was deze molen tot stilstand gekomen. Gerard draait alweer vanaf 2004 op Berg.

Derk Jan werd na het behalen van zijn certificaat de hulp van instructeur Bos op de molen van Bellingwolde. Later draaide hij ook op Niemans Molen in Veelerveen. In 1984 werd hij tot zelfstandig instructeur aangesteld. Na zijn verhuizing naar Winsum werd Derk Jan molenaar op De Vier Winden in Pieterburen. Ook hier werd hij instructeur en hij heeft tot op de dag van vandaag veel Groninger molens voorzien van nieuwe molenaars.

Derk Jan Tinga in korenmolen
De Vier Winden in Pieterburen

Foto: Elmer Spaargaren

